

מסורת הש"ס

כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

נו.

עין משפט
נר מצוה

פס קינר. שו"ד"ר זלע"ז: **סומי וקרפי.** לא מעלו כך שמעתי. ונראה פשיני סומי וקרפי מעלי והכי תניא (ב"ק דף קפ"ג ע"ב) חמשה דברים נאמרו בשם משביע משחין ומנהיל הפנים ומרבה את הזרע והורג כירה שצמעים וכרישין נמי תניא בצרכות (דף מד: ד"ף) דיפין לצני מעים: **זוס ירק.** אני שמעתי לגנאי ואני אומר לשבח: **עלין.** קשין אמהות יפין. אמהות שרשין: **צימות החמה.** יפין שמננין את הגוף. צימות הגשמים קשין: **מוקינין.** מפני הטורח: **ני צירי וני גרש.** צ' עיריות ויש צין זו לזו מעלות ומורדות והן מולייתא: **אוקינון.** הקונוני: **צריבוע של עולם.** כדמפרש ואלי: **נוסן פאונה** לנפון **עולם** ודרומה לדרום **עולם.** ולא כאלכסון של **עולם:** וסימניך. **אס איך יודע לכיון כפון ודרום:** עגנה **נלפון ועקרב נדרום.** מזלות הן: **אס אינו יודע לרבעה צריבוע של עולם.** שאינו מכיר במזלות הללו: **מרבעה כמין הפקופה.** לפי הילוך **ציבוע החמה** ניכר איזו רוח דרומית ואיזו רוח צפונית: **חמה יואלה ציוס ארוך.** אותו רוח שאמה רואה שחמה יואלה ציוס ארוך של ימי תקופת תמוז (א) יואלה צידו האחד ושוקעת בלחותו רוח עזמו צידו האחר: **זס פני נפון.** לפי שהחמה לעולם ציוס ממזרח לדרום מהלכת כדאמר קרא (קהל"ה) הולך אל דרום והליכת החמה ציוס היא אל צליליה אינו הולך אלל סובב צקן מזרחית צפופית ומהלכת מזרח לדרום ומערב ושוקעת צקן צפופית מערבית וציליה סובבת פני כפון ולמחרת היום נקצר מעט ואינה יואלה צקן אלל נמשכת מן הקרן ולמזרח מעט ויואלה ועברז שוקעת בתוך המערב משוך מן הקרן מעט וציליה סובבת אותו מעט וכל הצפון ומעט צמזרח יותר מליל של אמש וכן צלל עד שיואלה צקן מערבית שרי צלמלע המזרח ושוקעת צלמלע המערב לפיכך היום והלילה שוין ועדיין צלל יום נמשכת לצד דרום ויואלה וצקיעתה נמשכת לצד דרום ושוקעת עד שיואלה ציוס בתקופת טבת צקן מזרחית דרומית ומהלכת דרום לצד ושוקעת צקן מערבית דרומית והיינו דקאמר חמה יואלה ציוס קצר ושוקעת ציוס קצר זהו פני דרום: **פני מזרח ומערב פעמים מהלכת.** ציוס צימים הארוכין פעמים מסבבת צלילה צימי תקופת טבת: **לימסו לפני כלל.** דאמרן לעיל חמה יואלה ציוס ארוך כו': **או צמחלת היום או צמחלת הלילה כו'.** לפי שהמאורות נחלו צמחלת ליל צריעי צצבת וצמזרח ניסן וימות החמה שס"ה ימים ושש שעות חסוב אותן כולם בצביעות וישאר צידך יום ורביעי נמלאת תקופת ניסן צצנה הצאה צחצי ליל חמישי לשנה השלישית צמחלת יום ו' וצצנה הרביעית צחצי יום שבת וכן לעולם יום ורביעי צין תקופת שנה לתקופת שנה הצאה ולעולם הן כלות צל' מן הרביעיות הללו: **ואין תקופת תמוז נופלת אלל צלמלע ומחלה או צצבת ומחלה או ציוס או צלילה.** כשמתקופת ניסן נופלת צמחלת היום אותה של תמוז צצצנה ומחלה ציוס וכשתקופת ניסן צחצי היום של תמוז צל' ומחלה ציוס ש' ומחלה צלילה לפי ש' ומחלה צלילה אותה של תשרי נופלת או צג' או צג' אס נפלה תקופת תמוז צל' ומחלה של תשרי נופלת צג' ואס של תמוז צו' ומחלה של תשרי צג' וכן כולם והיו סימן אוג"י ואט"ד כשתקופת ניסן צל' של תמוז צו' ומחלה של תשרי צג' ושל טבת צי' ומחלה ושנה שניה של ניסן צחצי היום דהיינו צו' שעות ושל תמוז צל' ומחלה ושל תשרי צג' ושל טבת צד' ומחלה ציוס: **ואין צין תקופה לתקופה כו'.** כדפרשית. חסוב צ"א יום כולן צביעות ממימות הן ח' שעות ומחלה היא נמשכת אחריהן שימי התקופות כך הם צ"א יום ח' שעות ומחלה שהן רביעי של סס"ה ורביעי: **ואין תקופה מושכת מהצדפה אלל חצי שעה.** (ס) סימן לחצי א"ח גי"ח וא"ח ט"ח. שמוש השעות כל"ש צמחין הוא סידורן והילוכן צמחל ליל א' צצבת משמש כוכב ואחריו לצננה ואחריו צצתי דקד מלדים חמה נוגה הרי' שעות ואחרים צלילה נמלע שעה ראשונה ליום א' צצבת חמה ואחריו נוגה ועוד כל"ש צמחין מלמלע סימני שעות ראשונות של ימות השבוע כל"מ כל"ש ימים וסימני שעות ראשונות של כל לילי השבוע כל"ש חל"מ ור' שצבת דטל"א הרופא ז"ל פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נסדרו הכוכבים צענין זה וכיון דלפין צין תקופה לתקופה אלל ו' שעות ומחלה נמלע שמש נפלה תקופת ניסן צמחלת כוכב תקופת תמוז יפול צחצי כוכב תשרי צרלש לצננה טבת צחצי לצננה וכן כולם כשתואל ו' שעות ומחלה אחר נפילה של זו תגיע לאותה שעה עצמה אלל שנמשכת חצי שעה לאחריה: **והני מילי דאסינלי.** מולד לצננה של ניסן או של טבת צצבת לצננה או צצבת דקד:

(א) ויגרסת הערוך מלמלע ויפירוס רכסוס גבוהים, (ב) וע' חסין מילין קס. ד"ה (ג) הני, (ד) מוספס פ"ד ה"ה, (ה) פקמס לד, (ו) כ"ב כה, (ז) כס"א: דוטל, (ח) ולפניו הגירסא זווי ויהא היא עיין בערוך ערך זו וז' א'.

תורה אור השלם

1. הולך אל צדום וסובב אל צפון סובב סובב הולך הדרח ועל סביבתי שוב קהלת א ו הדרח:

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חמה וכו' תקופת תמוז צצרו כל"ל ומכאן יואלה נמכת: (ב) ד"ה ואין תקופה מושכת מהצדפה אלל חצי שעה (סימן וכו' ט"ח) תלמי' וי"צ גי"ח: (ג) הוי"ו ד"ה כלל וכו' אלל אמהות כל"ל וזאת צ' נמכת: (ד) ד"ה ואין צין וכו' אלל משלימן לה בצ"א יום וכו' וגם י' ומחלה שצקוף תקופת תשרי העודפות על צ"ה יהיו קצרות ומתקופת טבת יהיו ציטיות ני"צ ר"ל כשתקופת תשרי נופלת צצבת שעות ציוס תפול תקופת טבת צעשה ומחלה ציוס וכו' היום קצר ומשלימן אותם ה' שעות ומחלה צימים ציטיות:

לעזי רש"י

שו"ד"ר וישראל ביידי"ר. משני, בעל איכות נחוחה.

מוסף רש"י

עגלה בצפון. אותן כוכבים העשים כעגלה, וזו מל שור (פסחים דצ"ג). הולך אל דרום וסובב אל צפון. היקף היום קרוי הילוך, שהוא בתוך החלל ואת היקף הלילה קרוי סיבוב, שהוא מחלק כחול, וזוים לעולם מקופה דרום צלילי ציוס קצר אלט מלקן פחות מרוח דרומית (ב"ב כה). וסובב אל צפון בלילה. אף צלילה קצרה של תקופת תמוז אלט סובב פחות מרוח צפופית (שם). פעמים מהלכת. ציוס ארוך של תקופת תמוז שואל יואלה צקן צפופית ושוקעת צקן מערבית צפופית. ופעמים מסבבת. ציוס קצר שואל יואלה צקן מזרחית דרומית ושוקעת צקן מערבית דרומית ומהלכת צלילה רוחות (שם).

רבינו חננאל

אמר רב הונא בריה דרב יהושע (אמא דגרש ורבי בארי) ונתי מליאתא. דגרש ורבי בארי. פי' מוליאתא (רביקים) ויכסין) גבוהים אוקנון. ת"ר הבא לרבעה מרבעה בריבוע העולם. נותן צפונה לצפון העולם (ורדומה לדרום העולם). והרובה לכיון צפון העולם יראה צפון העולם, והוא צפון העולם, וכשנותן ימינו לדרום ושמאלו לצפון, לפניו מזרח ואחריו מערב. בא ר' יוסי ואמר הין כן הוא כי עגלה בצפון בדרום, מיהו לאו כל אדם יכול לכיוון צפון זה בקביעות הכוכבים, אלא נוח לו לרבעה בסביבות התקופה. ציבצור, מקום שהחמה זורחת בו בתקופת תמוז והוא חלקו (פסוקין) והולך וסובב וסובב והולך כל היום המזרח והדרום ועולה ושוקעת כנגדו במערב, זהו פני צפון. ומקום שהחמה זורחת בו בתקופת טבת מחלון בילגה, והולך ויורד ושוקעת כנגדו במערב, זהו פני דרום. תקופת ניסן תקופת תשרי חמה יוצאה באמצע מזרח ושוקעת באמצע (מערב). בתקופת ניסן (וזורחת מחלון והולך וסובב בקרן צפופית חלקן אחר חלקן עד שמגיע לחלקו (נעמן). בתקופת

כאן בע"זין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הנשמים. פ"ה דעלין קשין ואמהות יפין אמהות שרשין צימות החמה יפין שמננין הגוף צימות הגשמים קשין משמע לפירשו דעלין לעולם קשין ואפי' אמהות אינן יפין אלל צימות החמה ותימה צצפרק קמל דע"ז (דף י"א). אמר גבי אנטונינוס ורבי שלם פסקו מעל שלחם לא צנון ולא חזרת לא צימות החמה ולא צימות הגשמים ונראה לפרש דכאן צימות החמה וכאן צימות הגשמים כלומר עליון ואמהות חד מעלי צימות החמה וחד מעלי צימות הגשמים ואית פסרים דגרסי ואציעית אימא הא והא צעלין אלל (א) צמחמות לעולם מעלו:

ואין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום ושבע שעות ומחצה. וקשה לר"י דאס יש לעולם צין ציוס קצר וצין ציוס ארוך ו"צ שעות ציוס ו"צ שעות צלילה אס כן אין המקופות שוות ולעולם האחת תלוייה מהאחרת שאס תפול תקופת ניסן צמחלת ליל ד' תפול תקופת תמוז צו' שעות ומחלה צלילה ותקופת תשרי צג' שעות ציוס הרי צמקוס ו' שעות ומחלה הקטנות צלילי תמוז שלם נפלה תקופת תמוז צמחלת לילה אנו משלימן לה (א) צ"א יום ח' שעות ומחלה צלילי תשרי שהן ציטיות וגם צו' ומחלה שצקוף תקופת ניסן העודפות על צ"א היו קצרות ובתקופת תמוז היו ציטיות אלא נאמר שהשעות לעולם שוות וציוס ארוך וצלילה ארוך ו"ח שעות וצלילה קצר ו' או להפך ארוך משכמת הא דאמרת אין תקופת ניסן נופלת אלל כו' אין תקופת תמוז נופלת אלל כו' וכן שארי המקופות כולן וגם לא משכמת הא דאמרין צפרק מפנין צקופו (שבת דף קט"ז) צצבתלל צצצבתלל וצצמלל צצבתלל קאי מלדים (ב) צווגי וצשארל יומי לא קאי ולפי זה משכמת הא נמי דצשארל יומי קאי וצשארל לא קאי: פלגל

פת קיבר ושכר חדש וירק לא קשיא הא בתומי וכרתי הא בשאר ירקי כרתניא שום ירק כרישין חצי ירק נראה צנון נראה סם חיים והא תניא נראה צנון נראה סם חיים לא קשיא כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שיש בה מעלות ומורדות אדם ובהמה שבה בחצי ימיהן מתים ס"ד אלא אימא מוקינים בחצי ימיהן אמר רב הונא בריה דרב יהושע הני"ו מולייתא רבי ירמי ורבי גרש אוקנון תנו רבנן א"ב בא לרבעה מרבעה בריבוע עולם נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם וסימניך עגלה בצפון ועקרב בדרום רבי יוסי אומר אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם מרבעה כמין התקופה כיצד חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זה הוא פני צפון חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר זה הוא פני דרום תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב הולך הרוח אלו פני מזרח ופני מערב פעמים מהלכת ופעמים מסבבת אמר רב משרשיא ליתנהו להני כללי דתניא לא יצאה חמה מעולם מקרן מזרחית צפופית ושקעה בקרן מערבית צפופית ולא יצאה חמה מקרן מזרחית דרומית ושקעה בקרן מערבית דרומית אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום או בתחלת היום או בתחלת הלילה או בחצי היום או בחצי הלילה ואין תקופת תמוז נופלת אלא או באחת ומחצה או בשבע ומחצה בין ביום ובין בלילה ואין תקופת תשרי נופלת אלא או בשלש שעות או בתשע שעות בין ביום ובין בלילה ואין תקופת טבת נופלת אלא או בארבע ומחצה או בעשר ומחצה בין ביום ובין בלילה ואין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משבחת את האילנות ואין לך תקופת טבת שנופלת בצדק שאינה מייבשת את הזרעים והא דאיתליד לבנה או בלבנה או בצדק: חנו

טבת ותקופת תמוז. שבעה שעות נקרא שער סוד שער התורן, שער החרסית, שער איתון, שער הדרש, שער הילין, שער הסיור כו'. ומפורשים כולם. אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רביעי היום או בתחילת היום או בתחילת הלילה או בחצי הלילה. ואין תקופת תמוז נופלת אלא בא' ו', ואין תקופת תשרי נופלת אלא בג' ו'. ואין תקופת טבת נופלת אלא בד' ו'. כי שתיפול תקופת ניסן בתחילת היום ותקופת תמוז בשבת שעות. ותקופת תשרי בג' שעות. ותקופת טבת בג' שעות. ושנה אחרת ואט"ד אמר שמואל אין בין תקופה לתקופה אלא ו' שעות ומחצה, ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה. אילו כולן פשוטות הן. ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משבחת את האילנות. ואין תקופת טבת נופלת בצדק שמייבשת אילנות, והוא דאיתליד לבנה או בלבנה או בצדק.

העגלה בשמים, והוא צפון העולם, וכשנותן ימינו לדרום ושמאלו לצפון, לפניו מזרח ואחריו מערב. בא ר' יוסי ואמר הין כן הוא כי עגלה בצפון בדרום, מיהו לאו כל אדם יכול לכיוון צפון זה בקביעות הכוכבים, אלא נוח לו לרבעה בסביבות התקופה. ציבצור, מקום שהחמה זורחת בו בתקופת תמוז והוא חלקו (פסוקין) והולך וסובב וסובב והולך כל היום המזרח והדרום ועולה ושוקעת כנגדו במערב, זהו פני צפון. ומקום שהחמה זורחת בו בתקופת טבת מחלון בילגה, והולך ויורד ושוקעת כנגדו במערב, זהו פני דרום. תקופת ניסן תקופת תשרי חמה יוצאה באמצע מזרח ושוקעת באמצע (מערב). בתקופת ניסן (וזורחת מחלון והולך וסובב בקרן צפופית חלקן אחר חלקן עד שמגיע לחלקו (נעמן). בתקופת

יח א מיי פ"ח מה' שבת הלל' ז טו"ש פ"ה שנת ספיק ג: יח ב מיי פ"ג ופי"ב מהל' ק"ח: ג ב מיי פ"ט שס הל' ד סג עשין מ טור א"ח פ"ה מכת: כא ד מיי שס הל' ז טור א"ח שס:

רבינו חננאל (המשך)

תשרי וזורחת מחלון נוגה הולך וסובב בקרן דרומית חלקן אחר חלקן עד שמיטת לחלון בילגה. בתקופת טבת ותשרי סובב בקרן דרומית (כמימי) באקינוס בין קצות השמים לקצת היום לפיכך היום והלילה שוין. נמצאת החמה עולה וזורחת מתקופת ניסן עד תקופת תמוז, מאמצע הרקיע ולצפון, מהלכת ביום ומקום שזורחת כנגד הנשאר מן המזרח כולו, ובמערב עד שמיטת כנגד המקום שזורחה ממנו ושוקעת בו. וכן בכל יום יום עד תקופת תמוז. בתקופת תמוז וזורחת בקרן מזרחית צפופית ומהלכת ביום מזרח ודרום ומערב ושוקעת בקרן מערבית צפופית עד טבת. ומתקופת טבת חזרת החמה ועולה כנגד הדרום בכל יום ויום עד שחזרת בתקופת תשרי באמצע המזרח, עולה והולכת בכל יום עד שחזרת בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן דרומית מערבית. נמצא החמה מהלכת מזרח ומערב פעמים ביום ופעמים בלילה. אבל בדרום לעולם מהלכת ביום, ובצפון לעולם בלילה. ולא נתיאת לעולם בינת ברוח צפופית, ולא בלילה ברוח דרומית. והוא שכתוב (צפון בלילה) [הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה] סובב הולך הרוח וכו' (יפ"ה מזרח ומערב שפעמים מהלכת ופעמים מסבבת). ודרך זו השבועה ובעלי כוכבים טוענים עליהם. ובא רב משרשיא ודחה דברי רבי יוסי ואמר ליתנהו להני כללי, מפולס לא יצאה חמה מקרן מזרחית צפופית, ולא שקעה בקרן מערבית דרומית. תלמוד ארץ ישראל א"ר יוסי מי ארץ יבול [לכיון] את הרוחות, ללמוד מן התקופה שמהחמה זורחת בתקופת תמוז עד מקום שזורחת בתקופת טבת, אילו פני מזרח. ומקום ששוקעת בתקופת טבת עד מקום ששוקעת בתקופת תמוז אילו פני מערב. והשאר פני צפון, דרום, כדכתיב הולך אל דרום וסובב אל צפון. ויהא בשילה ובבית גיער דכמה יציעות גיער הבאיית לעשות המזרחי להיות החמה מצומצמת בו בתקופת